

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АРТ-ТЕРАПІЯ**

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність С4 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія

форма(и) навчання денна та заочна

**Інформація про розробника та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК програми навчальної дисципліни:

Доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)

Олена КОСТЮЧЕНКО

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРОВ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Арттерапія, ВК
2. Статус навчальної дисципліни	Вибірковий компонент
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	3й рік навчання, 5 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредити ЄКТС (120 год.), з них: Денна форма: 40 год. аудиторного навантаження (20 годин лекційних, 20 години семінарських) та 80 годин самостійної роботи. Заочна форма: 10 год. аудиторного навантаження (4 годин лекційних, 6 години семінарських) та 110 годин самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Костюченко Олена Вікторівна (доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9. Контактна інформація викладача	kostiuchenko.olena@tnu.edu.ua
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню у здобувачів розуміння багатогранності та специфічності арттерапії при вирішенні психологічних запитів і проблем в різних сферах життя клієнта

<p>Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни</p>	<p>Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння системи знань з теорії і практики арттерапії, <i>засвоєння</i> основних елементів, технік, особливостей реалізації арттерапії у вирішенні психологічних запитів і проблем в різних сферах життя клієнта; <i>усвідомлення</i> ролі арттерапії у вирішенні психологічних проблем; <i>надання</i> цілісного уявлення про принципи, засоби та особливості арттерапії.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вивчення історії формування, змісту, структури та функцій арттерапії; • формування в майбутніх фахівців уміння: <ol style="list-style-type: none"> 1) організувати і реалізувати елементи арттерапії в роботі з клієнтами, 2) обґрунтовувати доцільність застосування певних арт-інструментів для вирішення конкретного психологічного завдання; 3) оцінювати ресурсні можливості клієнта та оптимально задіяти й розвивати його творчий потенціал за допомогою арттерапії; 4) застосовувати методологічний інструментарій арттерапії в діагностиці, корекції, розвитку особистості.
<p>Формат проведення дисципліни</p>	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet.</p> <p>Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

1. Тематика та зміст навчальної дисципліни

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин за формами здобуття освіти	
			очна (денна)	заочна
<p>Тема 1. Теоретичні аспекти застосування методів арттерапії</p> <p>1.1. Сутність, об'єкт, предмет, мета, зміст, принципи, історія становлення та розвитку арттерапії. Сучасний стан розвитку арт-терапії: арт-терапевтичні школи світу. Арт-терапія в Україні: напрями та персоналії. Основні категорії арт-терапії: терапія, арт-терапевт, клієнт, кабінет для арт-терапевтичної роботи, арт-студія, сесія.</p> <p>1.2. Функції арттерапії (за Н.С. Пурніс): діагностична, комунікативна, регуляторна, когнітивна, корекційна, розвивальна. Модель інтегративної арттерапії. Особливості та принципи роботи психолога методами арттерапії. Особистісна та професійна компетентність арт-терапевта. Професіограма арт-терапевта.</p> <p>1.3. Організація арттерапевтичної сесії. Основні поняття, етапи, особливості організації і проведення психологічного консультування засобами арттерапії. Вимоги до арттерапевтичного кабінету. Психологічний вплив матеріалів в арттерапії. Сфери застосування арттерапії.</p> <p>1.4. Корекційні та діагностичні можливості арттерапії. Арттерапія в індивідуальному та груповому форматі. Проективні методи, проблема інтерпретації художньої продукції в арттерапії. Корекційна робота з образами та символами в арттерапії (К. Юнг, Р. Ассаджолі, М. Еріксон). Особливості створення арт-корекційних програм.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	1
	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	1
	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	4	1
<p>Тема 2. Практичні аспекти арттерапії</p> <p>1.1. Види арттерапії: ізо-, лялько-, маско-, мандало-, казко-, фото-, музико-, бібліотерапія. Обмеження в арт-практиці.</p> <p>Інструментарій арттерапії. Графічні арт-техніки. Прийоми роботи з папером, фарбами, олівцями,</p>	практичне заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань,	4	2

<p>фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); використання графічних арт-технік у психодіагностичній і психокорекційній роботі.</p>		<p>дискусія, самоаналіз</p>		
<p>1.2.Ігрова арттерапія. Особливості роботи з пластичними матеріалами. Основні завдання, можливості, організація простору ігрової арттерапії. Організація простору кабінету ігрової корекції.</p> <p><i>Лялькотерапія:</i> форми, процес (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування), види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми, основні прийоми роботи із лялькою.</p> <p><i>Музикальна арттерапія:</i> загальні уявлення; особливості використання, механізми психокорекційного впливу музики на людину. Музика та тілесні реакції. Кабінет для музикотерапії.</p> <p>1.3.Арттерапія в роботі з природними та синтетичними матеріалами: мозаїки з зерен, з ракушок, робота з овочами, тканиною, гудзиками, шнурівками, сірниками, «малювання за допомогою клубка». <i>Піскова терапія:</i> загальні уявлення, механізми психокорекційного впливу, можливості, процес. Ключові характеристики піскових картин.</p>	<p>практичне заняття</p>	<p>Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань, дискусія, самоаналіз</p>	<p>4</p>	<p>1</p>
<p>1.3.Арттерапія в роботі з природними та синтетичними матеріалами: мозаїки з зерен, з ракушок, робота з овочами, тканиною, гудзиками, шнурівками, сірниками, «малювання за допомогою клубка». <i>Піскова терапія:</i> загальні уявлення, механізми психокорекційного впливу, можливості, процес. Ключові характеристики піскових картин.</p>	<p>практичне заняття</p>	<p>Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань, дискусія, самоаналіз</p>	<p>4</p>	<p>1</p>
<p>1.4.Особливості роботи з метафоричними асоціативними картами. Історія створення МАК. Види та специфіка МАК. Принципи роботи з МАК. Помилки та дефекти МАК. Використання МАК в психологічному консультуванні. Принципи використання МАК в індивідуальній та груповій роботі. Техніки активізації ресурсних станів за допомогою МАК.</p> <p><i>Мультимодальний підхід та інтеграція різних видів психологічної арттерапії.</i> Інноваційні арттехнології: перформанс, ритмотерапія, фототерапія, міфодрама, бібліотерапія, вокалотерапія, ольфактотерапія, плейбек-театр, техніки наративу.</p>	<p>практичне заняття</p>	<p>Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань, дискусія, самоаналіз</p>	<p>6</p>	<p>2</p>

3. Організація самостійної роботи студентів

3.1. Підготовка до практичних занять

Завдання з навчальної дисципліни «Арт-практики в роботі психолога» розробляються викладачем і передбачають тематичний перелік теоретичних та практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу для добору і розробки психологічних діагностичних і корекційних програм.

3.2. Матеріали для самоконтролю та самостійної підготовки

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи вноситься в перелік питань підсумкового контролю який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять. Теми доповідей для СРС:

Тематика презентацій здобувачів вищої освіти на практичних заняттях:

- Психодіагностичні методи і техніки арттерапії (за обраною категорією психологічної проблеми).
- Методи і техніки арттерапії в роботі психолога з різними категоріями клінтів (за вибором здобувача певної вікової категорії, та/або психологічного запиту).
- Основні поняття та етапи психологічного консультування засобами арттерапії.
- Психокорекційні можливості різних видів арттерапії.
- Презентація актуального виду арттерапії (за вибором здобувача: відповідно категорії клієнта, та його запиту).
- Особливості проведення арттерапевтичної сесії в онлайн-умовах (за вибором здобувача).

3.3. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання з дисципліни «Арттерапія»: доповіді, звіти, есе та інші види індивідуальних завдань, запропонованих викладачем, сприяють більш поглибленому вивченню здобувачем вищої освіти теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни «Арттерапія» виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих

питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

При виконанні та оформленні ІЗ здобувач може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали.

4. Технічне та програмне забезпечення (обладнання)

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

7. Політика дисципліни.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання завдань відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в онлайн/змішаній формах за погодженням із керівником курсу.

8. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі

поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних, семінарських і лабораторних, індивідуальних заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна к-ість балів за семестр	Форма контролю
Робота на лекційному занятті	1	4	4	Залік
Підготовка доповідей, есе, рефератів	4	4	16	
Захист доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті	10	4	40	
Тестування	20	1	20	
Розв'язання практичних завдань	4	5	20	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :4+16+40+20+20 = 100				

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна к-ість балів за семестр	Форма контролю
Робота на лекційному занятті	5	3	15	Залік
Підготовка доповідей, есе, рефератів	10	2	20	
Захист доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті	10	2	20	
Тестування	20	1	20	
Розв'язання практичних завдань	5	5	25	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :15+20+20+20+25 = 100				

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу з повторним

9. Рекомендовані джерела інформації:

Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси в мережі Інтернет)

Основна література

1. Альманах артпрактикуму психологічної підтримки : психологічний аналіз результатів практичних завдань за програмою підвищення кваліфікації з вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу для працівників закладів мистецької освіти (2024); заг. ред. М. М. Бриль, ред. Ін. М. Ковальчук. Київ : ДНМЦЗКМО.
2. Арт терапія для дітей. 88 технік для роботи з найпопулярнішими запитами (2023).
3. Арт-технології : навч.-метод. посіб. (2024). Уклад.: Олена Анатоліївна Мірошниченко. Житомир : ТОВ «Видавничий дім Бук-Друк».
4. Арт–технології в роботі з дітьми : навч. посібн. (2025); уклад. Оксана Сорочинська. Житомир : Вид–во ЖДУ ім. І. Франка.
5. Візнюк І.; Долинний С., Долинна А.; Волохата К. (2025). Творчість як шлях до відновлення: Арт-терапія під час війни. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2025-05-15. DOI: 10.31652/3041-1017-2025(5-1)-14
6. Джеймс Лаулі, Пенні Томпкінс (2023). *Метафоричний розум*. Смакі. 336 с.
7. Енциклопедичний словник з арт-терапії (2017); [за заг.ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скар. Київ. 312 с.
8. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. (2021). *Практикум з арт-терапії : навч.-метод. посібн.*. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 148 с.
9. Костюченко О. В. (2020). Адаптивна роль метафоричного моделювання актуальної дійсності у студентів. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Київ:Фенікс, 12(27). Психологія творчості, 155-165.
10. Костюченко О. В. (2023). Психологічна роль одоративної складової світосприймання у життєдіяльності сучасника. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових*

досліджень : матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 812. 2023). Львів – Торунь : Liha-Pres, 93-98.

11. Костюченко О. та ін.. (2025). Психологічне значення тілесного досвіду в процесі особистісної трансформації клієнта в арттерапії. *Наукові інновації та передові технології*, 10(50), 520-1531.
12. Костюченко О. В., Бриль М. М. (2022). Розвиток психологічної резильєнтності особистості як складника здоров'я арттерапевтичними засобами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*, 33 (72-2), 43-50.
13. Курганська Т. (2024). Техніки підтримки. Збірка арт-терапевтичних вправ.
14. Назаревич В. (2020). Я АРТ. Посібник із саморегуляції методами арттерапії. Рівне.
15. Простір арттерапії: вектори зцілення у часи війни (2025). Матер. XXII міжн. міждисципл. наук.-практ. конф. (21–23 березня 2025 р.); за наук. ред. О. Л. Вознесенської, Л. О. Подкоритової. Київ: Талком.
16. Тараріна О. (2025). Практикум з арт-терапії. Скриня майстра. Астамір-В.
17. Тараріна О. В. (2024). Глибинна арт-терапія: практики трансформацій. Астамір-В.
18. Тараріна О. В. (2023). Супервізія в арт-терапії: складні випадки та делікатні теми в роботі психолога. Астамір-В.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Арт-терапія в роботі психолога: інноваційні підходи : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Кропивницький, 20–27.04.2021); уклад. Молчанова О.М.; за заг. ред. Жосана О.Е. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 150 с. Режим доступу: <http://www.ppko-koippo.edukit.kr.ua/Files/downloads202021.pdf>
2. Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. посібн. для студ. Умань: Вид-полігр центр «Візаві», 2013. Режим доступу: <https://dspace.udru.edu.ua/bitstream/6789/2195/1/Art-terapiya.pdf>
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібн. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с. Режим доступу: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/F-19-10-20.pdf>
4. Простір арт-терапії : Зб. наук. праць / УМО, 2022, ВГО «Арт-терапевтична асоціація»; редкол.: Лушин П.В. та ін. Київ. Вип. 2 (32). 154 с. Режим доступу: https://www.academia.edu/BF_2_32_
5. Матеріали з арттерапії. Режим доступу: [www // Art therapy Online: ATOL Heather Tuffery та ін.](http://www.ArtTherapyOnline.com)